

LOVGIVNINGSPROBLEMER I GRØNLAND

Af landsdommer *Jørgen Trolle*

Som et led i den nye tingenes ordning, som Grønlandskommissionen tænkte sig, indgik også afskaffelse af den nuværende, fra ældre tider stammende tilstand på det retslige område i Grønland. Den kendetegnes ved, at danske i Grønland er undergivet de danske love, mens den grønlandske del af befolkningen lever efter grønlandsk ret, der i det store og hele er uskreven. Bemærkes må det dog, at en del grønlændere – således navnlig de tjenestemandsansatte – står under dansk ret. Der skal altså nu skabes retsenhed for begge befolkningsgrupper, og det vil igen sige, at man på hele civilrettens vidtstrakte område enten må indføre dansk ret eller give særlige love for Grønland, som får gyldighed både for grønlændere og de danske deroppe. Til at bistå med denne opgave nedsattes Det grønlandske Lovudvalg. Efter vedtagelsen af Grundloven er sagen blevet yderligere aktuel, idet nye danske love i princippet må antages at få gyldighed for Grønland, hvis ikke andet udtrykkelig bestemmes.

Nu går det naturligvis ikke an uden videre at lade nye love, som vedtages i fremtiden, gælde for Grønland, som i øjeblikket praktisk set ikke har noget skrevet retssystem. Thi de ville komme til at stå som brudstykker i et tomrum. Der må først skabes et grønlandsk retssystem, i hvilket kommende nye love efterhånden kan indpasses.

Mange vil måske tænke, at denne opgave – at skabe et lovsystem, hvor der intet er eller meget lidt – næppe kan være særlig vanskelig eller problemfyldt. Man har gode love i Danmark, og de skulle vel nok kunne tilpasses til grønlandske forhold, idet befolkningens forestillinger om ret og retfærdighed på de fleste områder ikke afviger væsentligt fra vore. Skønt dette i og for sig er rigtigt, er sagen dog ikke så ligetil, som den ved første øjekast kan se ud.

For det første er det nemlig klart, at man ikke, som man gjorde, da Danmark gen erhvervede Sønderjylland, uden videre kan sætte hele vort retssystem i kraft i Grønland på een gang. Thi i Sønderjylland var der et eksisterende system, som befolkningen kendte, og som i sine hovedtræk ikke var meget forskelligt fra dansk ret. Der kunne, som landets struktur og befolkningstæthed var, indsættes embedsmænd af forskellige kategorier til at administrere alle de forskellige opgaver, som et moderne samfund kræver løst. Og der fandtes et sådant *juridisk apparat*, som på mange områder er en nødvendig

forudsætning for reglerne. Grønland er så vidtstrakt et område – som fra Sydnorge til Nordkap – og den meget spredte befolkning er så lille, at den ikke kan bære en talrig skare af tjenestemænd. Man må i alt væsentligt nøje sig med de få, man har, og de kan ikke passe altfor mange forskelligartede opgaver. Der er således ingen tinglysningsordning og matrikulering, som er den nødvendige baggrund for vigtige formueretlige regler – og der er heller intet skibsregister, intet aktieselskabsregister, intet patentregister o.s.v., og noget sådant kan ikke med eet slag skabes.

Der er også *sproglige vanskeligheder*. Befolkningen skal helst have adgang til at læse de love, den skal leve efter. Det antal tolke, som haves til rådighed, og som er tilstrækkelig kyndige til at kunne oversætte et lovstof tilfredsstillende, er, som det vil være tilfældet i en befolkning på ca. 20.000 Mennesker, altså knap 5.000 familier, så lille, at tolkene i høj grad er beslaglagt af daglige nødvendige opgaver. Det vil derfor kunne forstås, at det vil tage meget lang tid for dem jævnsides med det løbende arbejde at oversætte lovkomplekser. Hertil kommer, at det også er ønskeligt, at der levnes befolkningen en *passende tid til at indleve sig* i det lovstof, som efterhånden sættes i kraft.

Meget taler derfor for at gå gradvis frem. Men når man på denne måde skal lovgive et land, hvor skreven ret næsten ikke findes, er et af de første spørgsmål, der frembyder sig, hvor man skal begynde; thi der er en så nær indbyrdes forbundethed mellem mange af civilisationens vigtigste love, at det er vanskeligt at overse virkningerne af, at een lov indføres alene, uden at man samtidig får den udfyldning, som andre love betyder. Man kan begynde med visse særlig vigtige, men måske ikke øjeblikkeligt påtrængende love, eller man kan lade øjeblikkeligt opstående behov være bestemmende for, hvor man skal tage fat. I praksis har man gjort begge dele. I alle lande spiller således de regler, som vi jurister plejer at sammenfatte under betegnelsen Første Civilret, nemlig person-, familie- og arveretten, en særlig stor rolle. Med ægteskabet kommer vi alle i forbindelse i forholdet til hustru og børn, og for arveretten får vi brug under vore overvejelser af, hvorledes vi skal ordne forholdene for vore efterladte. Ægteskabsretten er ikke kodificeret, og som følge deraf antages der ikke at være nogen adgang for den grønlandske befolkning til separation og skilsmisse. Dette forhold følte i Grønland som urimeligt, og derfor var det naturligt, at lovudvalget i overensstemmelse med ønskerne i Grønland som en af sine første opgaver gik i gang med at udarbejde en ægteskabslov svarende til den danske ægteskabslov I af 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning. Dette udkast er for tiden til behandling i Folketinget, efter at have været drøftet i det grønlandske landsråd. Forslaget åbner adgang til at få separation og skilsmisse. Som bekendt har man ikke mindst fra grønlandsk side været tilbøjelig til at tage med forsigtighed på loven, skønt den i og for sig er udarbejdet efter ønsker, som er ytret i Grønland. Man ser meget nødig, at den adgang til skilsmisse, som åbnes, benyttes i mere end et fåtal af tilfælde. De økonomiske forhold er endnu mange steder af sådan beskaffenhed, at en skilsmisse

Foto: Helge Christensen

*Møde i Grønlands landsråd.
Landsrådets udtalelse indhentes bl. a. i alle spørgsmål om love for Grønland.*

ikke kan passes ind i dem. Arbejdsdelingen i ægteskabet er baseret på, at han erhverver, og hun passer huset og reparerer tøj.

Iøvrigt skal det, mens man er ved skilsmissspørgsmålet, til belysning af de før nævnte vanskeligheder ved at indføre en lov ad gangen nævnes, at indførelsen af separation og skilsmisse straks rejser spørgsmålet om, hvordan ægtefællernes ejendele skal deles mellem de skilte. Herom har man ingen regler i Grønland, og man kan først få det, når man efter fornøden undersøgelse kan supplere det allerede fremsatte lovforslag med en lov efter mønstret af den danske ægteskabslov II af 1923, der handler om formueforholdet mellem ægtefæller. Indtil videre må man se, hvorledes de grønlandske retter vil tage på spørgsmålet efter grønlandsk retsopfattelse.

Efter udarbejdelsen af denne første ægteskabslov har udvalget derefter viet arveretten sin opmærksomhed og håber i nær fremtid at kunne aflevere forslag til en lov herom.

Mens dette arbejde pågår, viser der sig af og til trang til positive bestemmelser på et eller andet område, og man må derfor jævnsides med de større lovarbejder kunne fyldestgøre således opstående behov.

Når man har taget stilling til, *hvor* der skal lovgives, bliver det næste heller ikke lette spørgsmål, *hvorledes* der både reelt og formelt skal lovgives. Efter at Grundloven har gjort Grønland til en bestanddel af det danske rige, er det ganske vist en naturlig sag, at udgangspunktet må tages i dansk ret, og det så meget mere, som forestillingerne om ret, som tidligere nævnt, ikke i Grønland afviger væsentlig fra gængse danske. Men geografiske og økonomiske forhold kan ofte gøre tekniske eller mindre materielle ændringer nødvendige, og i visse tilfælde kan noget sådant også tilsiges af forskelligheder i levestøt.

Til illustration heraf kan nævnes, at i Danmark har alle arvinger i et bo i og for sig lige stor ret til at pege på en af boets ting og forlange den udlagt i arv; vil flere have samme ting, må de trække lod, og enhver kan fordre at få sin part i penge, hvis han foretrækker det, efter at de ting, som ingen vil have, er solgt ved auktion. I Grønland er det ikke mange ting, man har, og de er som regel meget nødvendige. Der er intet marked, hvor man kan sælge ved auktion, når en person er død på en lille boplads i de dybe fjorde. Og deraf følger, at den, der får en lille arv i penge, ikke med samme lethed kan skaffe sig, hvad han har brug for således som i Danmark. Tingene – motorbåde, fiskeredskaber, hunde og slæder etc. – må derfor blive, hvor de er, og overgå til den, der bedst kan udnytte dem til det fælles bedste, noget den grønlandske befolkning fra gammel tid er indstillet på. Visse forandringer i de her kendte regler er derfor påkrævede.

Opgaven bliver således forsåvidt angår reglernes materielle indhold at finde frem til bestemmelser, som på tilfredsstillende måde stemmer med livsforholdene og sikrer kontinuiteten i udviklingen i Grønland, men samtidig knytter båndet til det egentlige danske retssystem og vil være brugbare efterhånden som pengeøkonomien vinder frem.

Men er principperne for, hvilket indhold lovene skal have, således ret klare – selvom det i enkelttilfælde kan være svært at afgøre, hvilke resultater de bør føre til – så frembyder den formelle side af lovene større tvivl. Man kan nemlig som regel vælge mellem et af to udgangspunkter: *Enten* kan man indføre en eksisterende dansk lov, der som regel er temmelig udførlig, med de ændringer, som særlige grønlandske forhold gør ønskelige. *Eller* man kan forme en temmelig kort lov, der alene indeholder hovedbestemmelser og lader en række enkeltspørgsmål uløste. Herved må det bemærkes, at det overalt i verden er en erfaring, at der i en stor befolkning opstår flere retsspørgsmål end i en lille og flere i en befolkning, der bor tæt, og hvor samkvemmet er livligt, end i en, der bor spredt. Antallet af specielle tvister er derfor større i en stor befolkning, der har et naturligt behov for flere specialbestemmelser. Store lande har derfor ofte positive regler om tilfælde, der forekommer så sjældent i Danmark, at de afgøres uden lovregel af domstolene efter analogier og konkret skøn. På samme måde er danske love ofte udførligere end

f. eks. Islands. Der kan altså i de danske love være en hel del stof, som kun sjældent eller næsten aldrig vil få betydning under de mere enkle forhold i Grønland, og derfor skulle korte, summariske love i stort omfang kunne dække behovet i Grønland. Sådanne korte love kan også lettere besørges oversat og tegnes af befolkningen. Vanskeligheden er at skønne over, hvilke regler man kan udelade. Både jurister og lovgivere har en ulykkelig *horror vacui*. Ser de et problem – og det gør de, når de læser de brede danske love – vil de helst løse det. Det kræver en vis selvbeherskelse at lade det ligge ud fra den betragtning, at det efter en statistisk sandsynlighedsberegning kun vil blive aktuelt hvert 20 år. Helt kan det heller ikke nægtes, at hver udeladelse indeholder et vist resikomoment, og at det derfor er ulige sværere at forme korte love end lange. De korte love rummer en vis fare, nemlig for at der kan opstå en af mange grunde uheldig usikkerhed med hensyn til spørgsmålet, om der er forskel mellem dansk og grønlandsk ret på et eller andet område. Er lovgivningen om uægte børns stilling således forskellig – som det er tilfældet i øjeblikket – opstår de af jurister så frygtede spørgsmål, om det er faderens eller moderens ret man skal bruge, eller om det afgørende må være, hvor parterne bor, eller hvor barnet fødes eller er undfanget. – Et vist hensyn må endelig også tages til de i Grønland levende danske, hvis forhold ofte vil gøre mere udførlige regler som de danske ønskelige.

Stillet overfor dette særdeles vanskelige dilemma har lovudvalget været tilbøjelig til ikke at tage et altfor generelt standpunkt. Lovene på person-, familie- og arverettens område bør, som det hedder, være »for Menigmand lette at fatte«. Ægteskabsloven er derfor underkastet en ret indgående bearbejdning, som dog på grund af disse reglers fundamentale karakter kun har ført til nogen forkortning. Men det kommende arvelovsudkast er meget mere forenklet i forhold til gældende dansk ret og det foreliggende, men endnu ikke gennemførte danske arvelovsudkast. Skulle der derfor undtagelsesvis opstå tvivl om spørgsmål, som ikke er medtaget i den kortere lov, må de løses i overensstemmelse med sagens natur, og her vil der ofte kunne søges vejledning i dansk ret. Det kan i så henseende være nyttigt at tænke på, at vi her i landet før 1906 klarede os meget vel uden en så vigtig lov som købeloven; alle spørgsmål afgjordes efter koutumer og forholdets natur. Og da vi endelig fik en købelov fælles for Danmark, Norge og Sverige, fik Finland ingen. Når man så, der skulle løses et tvivlsomt spørgsmål, måtte man overveje forholdets natur. Og hvor fandt man en god vejledning herom? I den svenske lov! På lignende måde klarer man sig iøvrigt den dag idag i de små schweiziske kantoner, hvis indbyggertal ikke er meget større end Grønlands. De har egen lovgivning, men kun få jurister, der kan forfatte de mange nødvendige love. Så »låner« man love fra de større kantoner eller fra Østrig. En af dem har, hvis jeg husker ret, lånt ikke den gældende østrigske straffelov, men et i Østrig udarbejdet, men ikke vedtaget udkast.

Navnlig gælder dette udkastets skiftebestemmelser, der er meget enkle set i relation til den udførlige danske skiftelovgivning.

Skulle den anlæggelse af mindre vejstrækninger, som for tiden finder sted i visse kolonier i forbindelse med indførelse af et mindre antal motorkøretøjer, således gøre visse færdselsbestemmelser nødvendige i forbindelse med indførelse af nogle hovedregler fra motorloven – som f. eks. tvungen ansvarsforsikring, krav om førerbevis etc. – kunne meget tale for at nøje sig med en ganske kort lov blot indeholdende hovedregler, men således at man udelader de mange specialforskrifter, som den komplicerede danske trafik gør nødvendig hernede.

På andre områder kan derimod den anden fremgangsmåde – at indføre dansk ret uden væsentlige udeladelser – efter omstændighederne være rimelig. Det gælder navnlig formueretten, som udvalget senere vil komme til. Hvis en dansk lov i sin helhed uden skade kan udstrækkes til Grønland – eller kun med mindre ændringer – kan meget tale for at gøre dette i stedet for at udelade større partier med den deraf følgende fare for, at retsforskellighed skal opstå. De formueretlige love spiller som regel ikke større rolle for den almindelige mand. Få af os har i vort liv brug for købeloven, gældsbrevsloven og aftaleloven. Og hvis vi har det, må vi sørge for sagkyndig bistand, vi kan ikke klare os ved selv at læse loven. Indførelse af hele formueretlige love skulle derfor ikke volde befolkningen nævneværdigt besvær, men det skulle tværtimod være til betryggelse i handelssamkvemmet Danmark-Grønland, at reglerne er de samme. Hertil kommer een ting til. En del af disse love er led i en international ordning, som Danmark har tiltrådt. Det gælder eksempelvis søloven, forfatter- og kunstnerloven og i noget omfang lovgivningen om vekslere og checks. Forholdet til den store omverden kan gøre det betænkeligt at foretage udeladelser eller forkortelser, som kan skabe allehånde vanskeligheder.

Dette fører imidlertid til et andet svært spørgsmål, som korteligt er berørt ovenfor, nemlig oversættelsen. Hvis det bliver nødvendigt at sætte nogle af de lige nævnte love i kraft i Grønland, kan det efter omstændighederne være ugørligt at få dem oversat. Her må man vistnok tvunget af hård nødvendighed pålægge sig en vis resignation. En påtrængende lovgivning vil mulig ikke altid kunne vente, til de få, hårdt beslaglagte tolke har klaret deres del af opgaven. Det er nok vigtigt, at visse love kan læses af menigmand. Det gælder ægteskabslov og arvelov og nogle love på andre områder – f. eks. en eventuel afbetalingslov eller huslejelov. Men for de mere merkantile love, der henvender sig til folk, der driver en bestemt art af virksomhed, altså til fagfolk, er nødvendigheden ikke så stor. Det kan blive et spørgsmål, om man, hvis sådanne større love gennemføres, ikke må nøje sig med at give vejledende udtog på grønlandsk, således at den der får brug for enkeltheder, må søge fagkyndig assistance på embedskontorerne. Dette er jo i og for sig ikke væsentligt andet end det, der faktisk sker, når borgerne herhjemme skal skaffe sig oplysning om mere specielle loves regler.

I denne forbindelse kan også en ting bemærkes. Efter Grundlovens vedtagelse er Grønland nu en del af det danske rige, og den grønlandske befolkning er repræsenteret

Foto: M. Lindhard

»Umanak« ved kaj i Godthåbs skibshavn.

Det stærkt forøgede antal skibe i Grønland nødvendiggør mange nye love på søfartens område.

i folketinget. De love som fremtidig vedtages, må derfor i almindelighed formodes at få gyldighed, hvis de ikke – som det ofte sker med Færøerne – udtrykkelig bestemmer noget andet. Men en lovs indhold kan være af en sådan natur, at det uden videre er klart, at den ikke skal gælde i Grønland – som f. eks. ændring i huslejeloven, der jo har ganske andre beboelsesforhold til forudsætning end dem, der eksisterer i Grønland, eller bestemmelser om civilbeskyttelse, brandpoliti, eller kødkontrol, der bygger på eksistensen af et kontrolapparat, som foreløbig kun findes i primitiv form i Grønland. Danske regler om vandløb og åer kan heller ikke uden videre anvendes på grønlandske elve og bække, om hvilke der naturligvis må lovgives på særlig måde. Indlysende er det også, at den danske hundelov ikke er brugbar i Grønland med det særlige hundehold. Noget lignende gælder, hvis loven indeholder ændringer i eller tillæg til en ældre lov, som endnu ikke gælder i Grønland. Rigtigst vil det i disse tilfælde være at gøre udtrykkelig undtagelse. Giver man derimod en nu samlet lov for Danmark f. eks. en forfatter- og

kunstnerlov, kan der være spørgsmål om uden videre at lade den få gyldighed straks også for Grønland. I så tilfælde kommer også spørgsmålet om oversættelse frem.

Mindre vanskeligheder frembyder lovgivningsområder, som er specielle for Grønland, idet de har relation til dette lands særlige forhold, der kan nævnes bestemmelser om jagt og fredning; de findes allerede i stor udstrækning. Men foruden denne delvis offentligretlige lovgivning findes nogle civilretlige sædvaner af særlig art. Den, der har en rævefælde, anses således at nyde beskyttelse mod, at den udnyttes af andre, men hvis han ikke har brugt den i en vis tid, kan en anden tilegne sig den. Og har man på øde steder nedlagt et forråd, kan en anden tage deraf, hvis han befinder sig i nød, men han skal snarest give meddelelse herom til ejeren, der ellers udsættes for at komme til at mangle, hvis han drager ud, stolende på, at forrådet er urørt. Sådanne sædvaner, som er begrundet i de særlige naturforhold, må allerede idag utvivlsomt respekteres også af danske, selvom de står under dansk ret, og de vil fortsat have gyldighed, uden at det kan være nødvendigt at bekræfte dem ved positive bestemmelser.

Ved den gennemgang af det allerede gældende danske lovstof, som må foretages med henblik på dets overførelse til Grønland, må det også nævnes, at man både i sagkyndige udvalg og i de politiske instanser vil støde på danske regler, som ikke længere føles tidsvarende eller velbegrundede. Det spørgsmål opstår så, om sådanne regler skal udelades eller laves om i den grønlandske udgave af loven. – Her kan det vel ikke være anderledes, end at der må vises en meget betydelig forsigtighed. Fejl eller brist i de danske love kan føre til, at de laves om for Danmarks vedkommende – efter fornøden behandling i sagkyndige udvalg. Og i så fald bør deres overførelse til Grønland vente, til den danske lov er blevet ændret. Men sådanne regler, som befindes mindre gode, bør næppe motivere, at man for Grønlands vedkommende giver andre regler, som er forskellige fra vore, hvis ikke en afvigelse er motiveret ved særlige grønlandske forhold. En anden fremgangsmåde vil føre til, at grønlandsk ret bliver et prøveområde for påtænkte eller ønskede reformer i Danmark, og noget sådant vil næppe være til gavn for Grønland og kan være til skade for retsenheden.

Det vil af det foregående forstås, at man må gå frem med omtanke og forsigtighed. Man må ikke i et vel forståeligt ønske om så hurtigt som muligt at gøre forholdene gode på een gang indføre for meget. En gradvis ikke for hurtig fremgang anbefaler sig. En vis tid fremover må der vises resignation overfor foreløbigt eksisterende lakuner i lovgivningen i Grønland. Disse huller bør udfyldes efter bedste skøn af de dømmende myndigheder i Grønland, som her har en krævende, men også på mange måder tiltrækkende opgave. Denne udfyldning bør ske med omtanke og klogskab og med passende hensyntagen både på den ene side til en ønskelig retsenhed med Danmark og på den anden side til de særlige geografiske og økonomiske forhold, hvorunder vore landsmænd – danske og grønlandere – lever i dette særprægede land.